

Ocak 2020, Ürün No: HÜ-03

Dünya Küçükbaş Eti

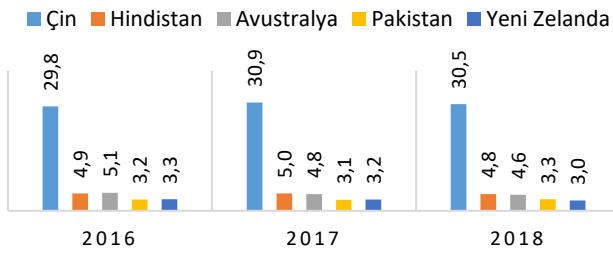
	2013	2014	2015	2016	2017	Değişim ¹ (%)
Kesilen Hayvan Sayısı (bin baş)						
Koyun	538	549	548	551	568	3,1
Keçi	437	444	449	460	465	1,1
Et Üretimi (ton)						
Koyun	8.836	9.103	9.261	9.311	9.498	2,0
Keçi	5.316	5.429	5.527	5.621	5.853	4,1
Dış Ticaret (Toplam, bin ton)						
İthalat	1.143	1.205	1.144	1.114	1.164	4,5
İhracat	1.207	1.273	1.206	1.163	1.226	5,5

Kaynak: FAO, (14.01.2020) ¹Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir.

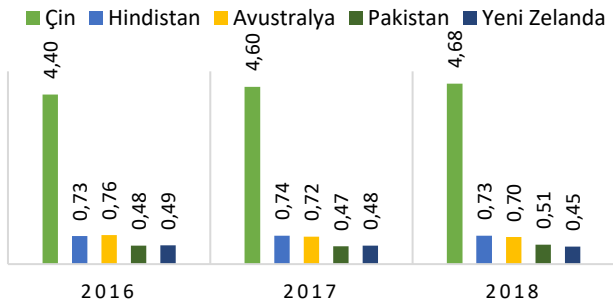
Dünya nüfusundaki artışa bağlı olarak, beslenme ve gıda sorunları da artmaktadır. Dengeli beslenme ve yeterli hayvansal protein alımı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin öncelikli konusu haline gelmiş, bu nedenle gelişen teknoloji ve sanayileşme politikalarına rağmen hayvancılık sektörü stratejik önemini korumuştur. Et ve Et Ürünleri sektörü küresel tarım ve gıda içinde en hızlı gelişen alt sektörlerden biridir. Bu gelişimde küresel at talebinin yükselmesinin yanı sıra üretim, işleme ve taşımada verimliliğin artmasının da etkisi olmuştur. Dünya nüfusunun artması kırmızı ete olan talebi de artırmaktadır. Dünya Et üretiminin %4'ü küçükbaş et üretiminden karşılanmaktadır. Dünya küçükbaş et üretiminin %51'ini

Çin, Hindistan, Okyanusya ve AB karşılamaktadır. 2018 yılındaki üretim artışında en büyük pay Avusturalya, Çin ve Yeni Zelanda'daki üretim artışından kaynaklanmaktadır. Avustralya'da bir önceki yıla göre marjinal bir artış beklenirken, havaların kurak gitmesi yem maliyetlerini yükseltmiş ve kesimler artmıştır. Çin'de ise son yıllarda büyük ölçekli küçükbaş hayvancılık işletmeleri sayısında artış yaşanmıştır. Dünya küçükbaş eti üretimi 2013 yılında 13,8 milyon ton iken, son yıllarda kırmızı ete olan talebin artması, küçükbaş hayvancılık yapan işletme sayısında artışa neden olmuş ve bununla birlikte verimliliğinde artması küçükbaş et üretiminin 2017 yılında %11 artışla 15,3 milyon ton olarak gerçekleşmesini sağlamıştır.

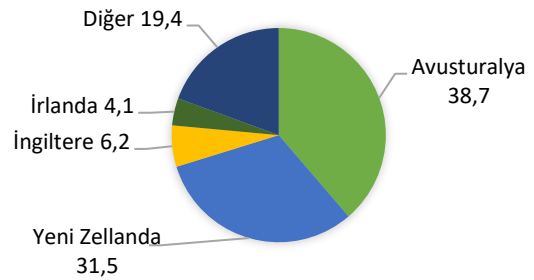
Küçükbaş et üretiminde önemli ülkeler (%)

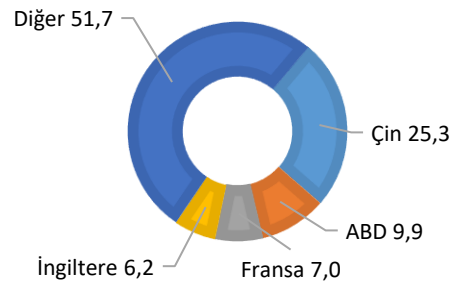
Küçükbaş et üretiminde önemli ülkeler (milyon ton)

Ülkelere göre küçükbaş eti ihracatı (2018, %)

Ülkelere göre küçükbaş eti ithalatı (2018, %)

Küresel kırmızı et sektörü, gelişmiş bir endüstridir. Ülkeler arası et ticaretini; her ülkenin farklı kaynak yapısı, et seçiminde tüketici tercihleri ve ülke içi sanayi yapısı belirlemektedir. Düşük maliyetli et üretimi yapan ülkeler dünya ticaretinde rekabet etme avantajına sahiptir.

Hayvansal gıdalara talebin artması, gelişen teknolojinin kullanımı, hayvancılık sektörünü dünyada yaklaşık 1,5 milyar insanın geçim kaynağını oluşturan ekonomisi en hızlı büyüyen sektörlerden biri haline getirmiştir. Büyüyen ekonomiyle beraber ticaret de gelişirken, 2018 yılında

küçükbaş et ihracatında önde gelen ülkeler üretimde ilk sırada yer alan Avusturalya ve Yeni Zelanda olmuştur. Bu iki ülke toplam dünya ihracatının yaklaşık %70 ini karşılamıştır.

Küçükbaş et ithalatında ise, aynı yılda üretimde birinci sırada yer alan Çin en büyük paya sahip ülke konumundadır.

AB'nin 2018 yılında dünya ithalatındaki payı %15,4 den %13,8'e düşmüştür. Hindistan 2017 yılında %27 olan ithalat payını 2018 yılında %31'e yükseltmiştir (FAO ve ESK).

Türkiye Küçükbaş Eti

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Değişim ¹ (%)
Kesilen Hayvan Sayısı (bin baş)							
Koyun	4.958	5.197	5.008	4.084	5.134	4.653	-9,4
Keçi	1.341	1.570	1.999	1.756	2.069	693	-66,5
Et Üretimi (ton)							
Koyun	102.943	98.978	100.021	82.485	100.058	100.831	0,8
Keçi	23.554	26.770	33.990	31.011	37.525	13.603	-63,7
Toplam Hayvan Sayısı (bin baş)							
Koyun	29.284	31.140	31.508	30.984	33.678	35.195	4,5
Keçi	9.226	10.345	10.416	10.345	10.635	10.922	2,7

Kaynak: TÜİK ve TEPGE Hesaplamaları, ¹/Verisi bulunan son iki yılın değişimini göstermektedir (23.01.2020)

Türkiye'de TÜİK verilerine göre, 2018 yılında 46,1 milyon baş küçükbaş hayvan var iken bunun %76'sını koyun %24'ünü ise keçi varlığı oluşturmaktadır. Küçükbaş hayvan sayısı en fazla olan ilk 5 il sırasıyla Van, Konya, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Ankara illeridir. Bu beş il Türkiye küçükbaş hayvan varlığının %22'sini oluşturmaktadır. Türkiye'de et üretimi yüksek maliyetle gerçekleştirmekte olup küresel alanda rekabet şansı bulamamaktadır. Türkiye Büyükbaş kırmızı et ve canlı hayvan ithal eden ülkeler arasındadır.

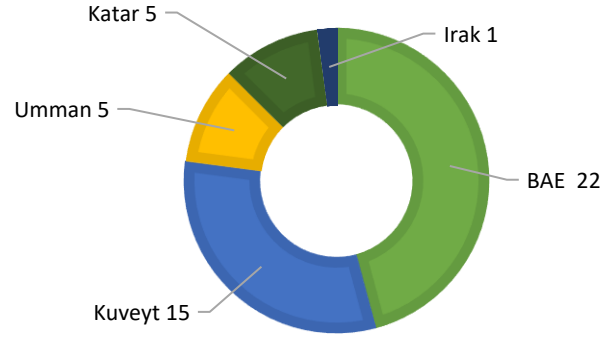
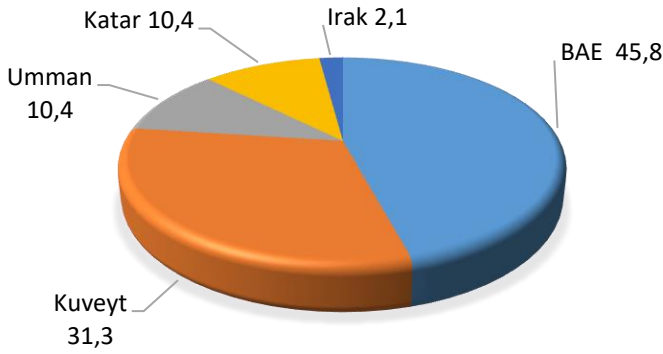

Dış Ticaret; Küçükbaş hayvan ithalatı yapılmazken ihracat miktarı ise çok düşük düzeydedir. 2018 yılında toplam 47 ton ihracat yapılırken bunun %45,8'i Birleşik Arap Emirliklerine, %31,3'ü ise Kuveyt'e yapılmaktadır.

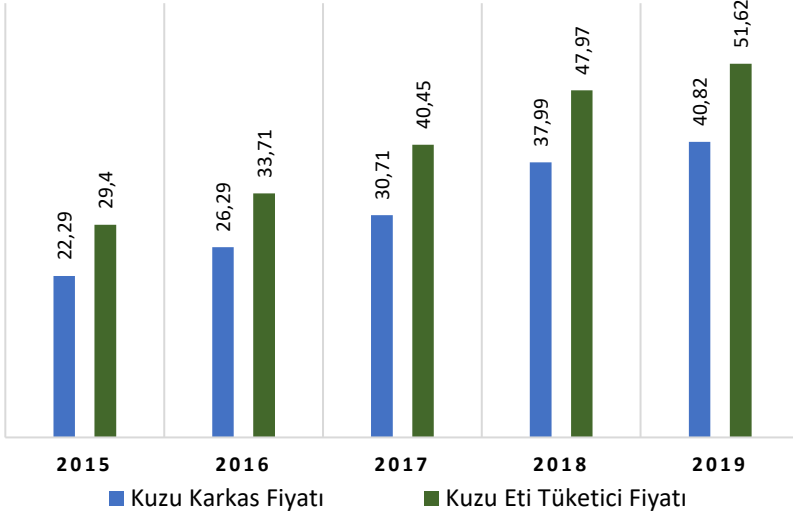
Desteklemeler: 2019 yılında; Çoban istihdam desteği, 100 baş ve üzeri anaç koyun keçi varlığına sahip işletmelere veya çobanlara 5.000 TL olarak belirlenmiştir. Damızlık koyun-keçi yetiştiriciliği yapan, damızlık koyun-keçi yetiştiricileri birliklerine üye, hayvanları Bakanlık kayıt sistemlerine kayıtlı yetiştiricilere, anaç koyun-keçi başına 25 TL, KKBS veri tabanında bir önceki yılın anaç koyun-keçi desteğini alan ve destekleme yılında anaç koyun keçi sayısını arttıran işletmelerde, bir önceki destekleme yılındaki kuzu ve oğlakların, destekleme yılında anaç koyun keçi vasfına ulaşanlarına Bakanlıkça belirlenen artış oranı tavanını aşmamak kaydıyla hayvan başına 100 TL ilave sürü büyütme ve yenileme desteği ödemesi yapılmaktadır. Damızlık koyun-keçi yetiştiriciliği yapan ve islah programına dahil olan, damızlık koyun ve keçi yetiştiricileri birliklerine üye, SOYBİS ve TÜRKVET'e kayıtlı yetiştiricilerin koyun keçilerine 100 TL/baş, soy kütüğü işletmelerinde yetiştirilen koç-tekeleri alan yetiştiricilere 500 TL/baş ödeme yapılmaktadır. Bakanlıkça programlanan aşı uygulamaları sonrasında oluşan küçükbaş hayvan atıkları için 150 TL/baş atık desteği, hayvan hastalıkları ile mücadele çerçevesinde aşılama ve küpe uygulamaları için 1 TL/baş ödeme yapılmaktadır. Halk elinde islah desteği kapsamında elit sürüde 70 TL/baş, Taban sürüde 40 TL/baş ödeme yapılmaktadır.

Türkiye'nin küçükbaş et ihracatı yaptığı ülkeler (2018, %)

Türkiye'nin küçükbaş et ihracatı yaptığı ülkeler (2018, ton)

TL/KG

Kaynak: TÜİK, Ankara Ticaret Borsası (Erişim Tarihi:14.01.2020)

Ankara Ticaret Borsasının verilerine göre, 2015 yılında kuzu eti karkas fiyatı 22,29 TL/kg iken, 2018 yılında 37,99 TL/kg olarak, 2019 yılında ise 40,82 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Son 5 yılda karkas fiyatı %83 artış göstermiştir. Aynı dönemde kuzu eti tüketici fiyatları ise %75 artış göstermiştir. 2015 yılında karkas fiyatı ve tüketici fiyatı arasındaki fark %32 iken 2019 yılında bu oran %26 seviyesine düşmüştür. Bu durum karkas maliyetlerinin son yıllarda giderek yükseldiğini bunun da karkas et fiyatlarına yansıdığı ve tüketici fiyatlarına göre makasın daraldığını göstermektedir.

Türkiye'de kişi başı kırmızı et tüketimi gelişmiş ülkelere göre daha düşüktür. Son beş yıllık kırmızı et tüketimi incelendiğinde, 2012 yılında 12,4 kg olan kişi başı yıllık tüketimin, 2014 yılında 12,9 kg olarak gerçekleştiği, 2017 yılında 14,1 kg seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2018 yılında ise kişi başı kırmızı et tüketimi 14,84 kg seviyesinde gerçekleşmiş, bunun 13,3 kg'ını dana eti, 1,5 kg'ını ise küçükbaş et oluşturmuştur. ABD'de kişi başı yıllık dana eti tüketimi 25,8 kg, Arjantin'de 41,2 kg, Uruguay'da 43,2 kg, Rusya'da ise 10,1 kg'dır. Kişi başına küçükbaş et tüketim verileri incelendiğinde tüketimin en fazla olduğu ülkeler 8,5 kg ile Avusturalya, 6,6 kg ile Uruguay'dır. Dünya ortalamasının 1,7 kg olduğu küçükbaş eti tüketimi ABD'de 0,4 kg olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye Küçükbaş Canlı Hayvan Fiyatları (TL/Baş)

Ürünler	2016	2017	2018	2019	Değişim (%)
Merinos Koyun	575	664	811	957	18,0
Yerli Koyun	531	628	801	951	18,7
Kıl Keçisi	468	528	665	832	25,1

Kaynak: TÜİK, (22.01.2020)

	2015	2016	2017	2018	2019
Koyun Karkas Fiyatı (TL/kg)	22,29	26,29	30,71	37,99	40,82
Besi Yemi Fiyatı (TL/kg)	0,75	0,80	0,91	1,15	1,33
Süt Yemi Fiyatı (TL/kg)	0,78	0,84	0,98	1,27	1,44
1 kg Koyun eti ile alınabilecek girdi miktarı (kg)					
Koyun Karkas/Besi Yemi	29,80	32,94	33,64	33,09	30,69
Koyun Karkas/Süt Yemi	28,50	31,30	31,37	30,01	28,45

Kaynak: TÜİK, Türkiyembir, ESK,2019

Besi yem ve süt yemi maliyeti bir işletmenin en büyük giderini oluşturmaktadır. Koyun karkas/yem pariteleri incelendiğinde, 2015 yılında 1 kg karkas karşılığında 29,8 kg besi, 28,5 kg süt yemi alan üretici; 2017 yılında 33,6 kg besi yemi, 31,4 kg'da süt yemi alabilmiştir. 2018 yılında ise 1 kg koyun karkas karşılığında 33,09 kg besi yemi, 30 kg da süt yemi alınabilirken, 2019 yılında hem besi hem süt yemi paritesi düşüş göstermiştir. Koyun Karkas paritesinin düşmesinin sebebi, yem fiyatlarındaki artış oranının karkas fiyatlarındaki artıştan daha yüksek olmasıdır.

GENEL DEĞERLENDİRME

Hayvancılık, katma değer yaratma imkanı en fazla olan alt sektörlerden birisidir. Hayvancılık et, süt ve diğer hayvansal ürünler sanayii dışında, doğrudan hayvancılığa dayalı ilaç, yem ve hayvancılık ekipman sanayi kolları ile yeni istihdam alanları da yaratarak ekonomiye büyük katkı sağlamaktadır.

Ülkemiz, farklı iklim yapıları, değişik tür ve ırktan çeşitli hayvan varlığı ve halen büyük bir kısmı kırsal kesimde yaşayan nüfusu ile hayvancılık konusuna ayrı bir önem vermesi gereken konumdadır. Hayvancılık işletmelerinin en büyük giderini yem giderleri oluşturmaktadır. Yem giderleri hayvancılığın bazı dallarında toplam işletme giderlerinin % 70 ine kadar ulaşmaktadır.

Mera şartlarında yapılan hayvancılık karlı bir hayvancılıktır. Bu nedenle hayvan beslemede önemli bir yeri olan çayır ve meralar büyük önem taşımaktadır. Ülkemizde 1950'li yıllardan itibaren tarıma açılmış olan çayır ve meraların alanı ciddi oranda düşmüştür.

Mevcut meralarda hayvan varlığımızın kaba yem ihtiyacını karşılayacak durumda değildir. Hayvancılığı gelişmiş ülkelerde kaba yem ihtiyacının % 80-90'ı çayır meralardan karşılanırken, ülkemizde bu oran nadas alanları dahil % 38'dir. Ülkemizde Küçükbaş hayvan yetiştiriciliği, çayır ve mera alanları ile hasat sonrası anız tarlalarında otlatmaya

dayalı sınırlı girdi kullanımı ile yapılmaktadır. Yeşil devrim ile beraber ekilebilir arazilerin mekanizasyon ile tarım alanlarına dönüşmesi, mera alanlarının daralmasına neden olmuştur.

Anadolu coğrafyası yağış verileri ve topoğrafya itibarıyla küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine elverişlidir. Süreç içerisinde bitkisel üretim alanlarının genişlemesi tarıma elverişli olmayan yamaç ve kıraç alanların mera alanı olarak kalması nedeniyle yetiştiricilik, küçük ölçekli ve düşük verimli işletmeler şeklinde kırsal alanlarla sınırlı kalmıştır.

Ülke ekonomisinin büyümesi, sanayii ve hizmet sektöründe istihdam kapasitesinin artması, kamu hizmetlerinin ve altyapı yatırımlarının kırsal alanlara yeterince ulaşmamasından dolayı, kentleşme süreci hızlanmıştır. Zahmetli yaşam tarzı ekonomik göçlerin artmasına neden olmuştur.

Kırsal göçler, iklim koşulları, çoban sorunu, maliyetlerin yüksek olması, tüketim miktarının istenilen seviyede olmaması, koyun ve keçi ürünlerinin pazarlama sorunu, meraların yetersizliği, hayvan ıslahı ve hastalıkları, düşük verimli ırklar gibi sorunları küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinde üretimi daraltan riskler olarak karşımıza çıkmaktadır.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Tarım ve Orman Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Umut GÜL, Muhammet DURMUŞ, umut.gul@tarimorman.gov.tr +90 312 2875833/143